

Rolul gramaticii în elaborarea discursului specializat

Ludmila Ungureanu

Articolul de față prezintă un demers concret în predarea gramaticii, unde poate fi urmărită progresia de la nivelul elementar, morfologic la un nivel global, pragmatico-discursiv.

În didactica limbilor străine cursul de gramatică este, în principiu, edificat pe ideea elaborării morfosintaxei, rămânând departe de aspectul discursiv al limbii. Predarea gramaticii se realizează prin prisma tratării explicite a structurilor lingvistice sub aspect morfosintactic. Exercițiile propuse în acest scop se situează, așadar, înafara nivelului discursiv al limbii.

Intenția noastră fiind ilustrarea legăturii didactice dintre gramatică și discurs, vom propune, în cadrul acestui studiu, exemplul unei forme gramaticale precum nominalizarea. Un text cu mai multe exemple de nominalizare ar declanșa, eventual, această activitate, iar demersul didactic se va baza pe 3 principii complementare :

- a adopta o progresie completă, pornind de la stăpânirea regulilor de formare a nominalizării și terminând cu regulile de utilizare a acesteia în discurs ;
- a ilustra clar legătura dintre structura de limbă propriu-zisă și unele tipuri de discurs ;
- a ilustra faptul că documentul utilizat drept suport didactic și având același conținut poate genera diferite tipuri de discurs.

Nominalizarea se pretează bine acestui demers în măsura în care reprezintă o structură complexă, aferentă tuturor nivelelor de tratare lingvistică : lexical, morfologic și sintactic, dar și discursiv. Prima etapă a lucrului vizează **aspectul morfo-lexical** : transformarea sintagmei verbale în structură nominală. Aici se pune accentul pe diversitatea formelor și absența unei reguli de previzibilitate : într-adevăr, nimic nu permite prezicerea, de la

verbul *développer*, a formei *développement* și nu *développage*, spre exemplu.

▪ Transformer les expressions suivantes en phrases nominales :

Elever des volaille – élevage des volailles

Abattre des volailles – abattage des volailles

Prélever des organes, parties du corps – prélevage

Putem recurge, mai apoi, la transformarea inversă, punându-se accentul pe forma conjugată a sintagmei verbale. Astfel vom trata **aspectul sintactic** ce pune în joc opoziția dintre forma activă și forma pasivă.

▪ A partir de la forme nominale, retrouvez la forme verbale conjuguée :

La montée du nivea d'eau – le niveau d'eau monte

La cuisson des produits d'alimentation – les produits d'alimentation sont cuits

La mise en forme du jambon – le jambon est mis en forme

În continuare vom fi preocupați de **nivelul discursiv**, având drept obiectiv informarea studentului cu privire la existența mai multor tipuri de discurs în care nominalizarea este privilegiată. Alegerea între structura nominală și cea verbală se face în funcție de tipul de discurs adoptat, acesta din urmă fiind, la rândul său, tributar situației de comunicare.

Pentru început vom face referință la o strategie a scrisului cum ar fi luarea notițelor la un curs, unde nominalizarea este un instrument privilegiat în măsura în care permite producerea unui enunț sintetic în plan discursiv și prescurtat în plan didactic.

▪ Répondez aux questions par écrit sous forme de notes, en utilisant des nominalisations :

Quels sont les facteurs déterminant la qualité du saucisson ?(le hachage de la viande, son assaisonnement, le séchage, la maturation)

En quoi réside la pasteurisation ? (stérilisation, chauffage fort, refroidissement brusque)

Exercițiul ce urmează propune abordarea unei alte strategii a scrisului : elaborarea unei legende menite să însoțească o schemă. Având constrângeri de spațiu, legendele sunt, în mare parte, construite sub formă nominală.

▪ Décrivez le processus de fabrication du pain et légendez-le sous forme nominale.

Putem să ne referim aici la opoziția dintre discursul spontan și cel formal. Se știe că explicațiile aduse în formă orală unui interlocutor apropiat, într-o sală de curs, de exemplu, sau în timpul unei întrețineri puțin formale sunt, din punct de vedere sintactic, diferite de cele în formă scrisă sau într-un discurs pregătit pentru a fi mai curând citit decât comunicat. Primul tip de discurs privilegiază înlănțuirea sintagmelor verbale, pe când cel de al doilea recurge la sisteme de complemente nominale mai lungi plasate în jurul unui număr restrâns de sintagme verbale.

▪ Ecoutez les explications suivantes et transformez-les en explications écrites :

Quand il y a des précipitations brutales, l'eau ruiselle et détruit les sols – Les précipitations brutales provoquent des ruissellements et la destruction des sols.

Ultimul exercițiu este simetric precedentului : pornind de la un plan scris în care abundă nominalizările, să se recurgă la forme verbale.

▪ Construisez oralement les explications suivantes :

Technique de préparation du jambon cuit.

Tratarea aspectului discursiv permite plasarea studentului în situație de simulare a discursului și presupune respectarea parametrilor comunicării. Este deci importantă racordarea modalităților sale de lucru la acești parametri. Dacă primele două exerciții nu solicită decât stăpânirea aspectelor lexical și

morfosintactic al nominalizării, neutralizând diferențele discursive, lucrurile se prezintă altfel la etapa următoare unde putem opera diferite tipuri de discurs și utiliza în mod adecvat structurile studiate.

Am putea vorbi, așadar, despre o gramatică comunicativă sau adaptată la nivel discursiv. Or, e bine să punctăm aici faptul că o disciplină oarecare nu există exclusiv datorită limbii ci datorită discursului în această limbă, fie el scris sau oral, în interacțiune sau în monolog, spontan sau formal, sub formă de notițe, legendă, etc., după cum am văzut mai sus.

Nominalizarea nu întreține nici o legătură intrinsecă cu o disciplină oarecare. Doar tipul discursului condiționează frecvența acesteia. Demersul integrativ pe care tocmai l-am prezentat scoate în evidență în mod explicit diversitatea discursurilor în cadrul limbajului specializat.

Bibliographie :

1. Frandsen F., « Langue générale et langue de spécialité – une distinction asymétrique ? », *Discours professionnels en français*, Peter Lang, Frankfurt am Main 1998, pp.15-34.
2. Lerot J., *Précis de linguistique générale*, Les Editions de Minuit, 1993, pp.374-408.
3. Tournatier Ch., *La sémantique*, Armand Colin, Paris, 2000, pp.117-141.